

kent ve yaşam

ortak yaşam alanları dergisi

Yıl : 1 • Sayı : 1 • Eylül 2006 • 5 YTL

Dursun Özden'den Dünü ve Bugünü ile
Beyrut İzlenimleri

Boğaz'da Mekik Dokuyanlar
Vapurlar

İstanbul'da Kitaplar Geziyor
İBB'nin "Seyyar Kitap"ları

Süper Vali'nin Romanı
"Köprü" Dizi Oluyor

Hanri Benazus'tan
**Egosal Tutsaklığımız
ve Çevre İlişkileri**

Başkan Roth'un
"Güzel Frankfurt" u

MURAT ÇETİN
ARCHITECT

Yeni Bir Dönüm Noktasında Kent ve Yeniçağ İnsanı (1)

Toplumsal ve kentsel dönüşüm sürecinin, giderek ivmelenmesinin yanı sıra, önemli bir kırılma noktasında olduğu açıktır. Mevcut bilgi ve değerlerimizin bu dönüşümü okumaya, algılamaya ve değiştirmeye yeterli olmadığından hareketle, bu çalışmada yeni bir okuma modeli önerilmektedir.

Gündelik yaşantımızda kendimize her an, "bu kentte neler oluyor, insanlara neler oluyor?" sorularını soruyoruz. Çünkü, hemen her şey alışık olmadığımız ürkütücü bir yönde değişiyor. Sonunda, farklılığı kendimizde bulup, giderek kentten ve kent yaşamından uzaklaşıyoruz. Kentsel olanın, duyularımızdan ve bedenimizin deneyimlerinden sıyrılan tavrı ile, insan hızından, ölçeğinden, sıcaklığından, duyu ve duygularından, ilişkilerinden, değerlerinden uzak, yabancılaşmış, sürekli

bir imge ve nesne tüketimine dayalı yeni hali, kenti bizler için artık anlaşılabilir, ve yalnızca içinde yaşamayı değil varılmayı dahi zorlaştıran bir tablo çiziyor. İnsani, toplumsal, kültürel ve ahlaki değerlerin erozyonu, farklı kesimlerin giderek artan etkinliği, akıl almaz karmaşa, kontrol edilemiyormuş gibi görünen kentler, uzmanların dahi kentle baş edebilmesini olanaksız kılıyor. Kendi kendini yöneten ve büyüten yapay bir organizmayı andıran kentin, Modern-Sonrası Dö-

neme kadar basit görünen bileşenleri, dinamikleri ve biçimsel yapısını, daha önceki yöntem ve araçlarla anlamak artık olası görünmüyor

Toplumsal ve kentsel dönüşüm sürecinin, giderek ivmelenmesinin yanı sıra, önemli bir kırılma noktasında olduğu açıktır.

Mevcut bilgi ve değerlerimizin bu dönüşümü okumaya, algılamaya ve değiştirmeye yeterli olmadığından hareketle, bu çalışmada yeni bir okuma modeli önerilmektedir.

Yeni Çağın Kentini Okumak İçin Alternatif Modeller

Günümüz kentsel mekanında, üzerinde uzlaşmış optimal bir kentsel alan yerine, günümüzde giderek, farklı kültür ve kimlik frag-

manlarının bir arada oluşturdukları bir mekan anlayışı hakim olmuştur. Bu nedenle, çok daha geniş ölçekli ve çok boyutlu olarak yorumlanması gereken yeni kentin okunması, yeni değerlerle, değişkenlerle ve terminolojiyle tanımlanması zorunluluğu doğmaktadır. Çok disiplinli çalışma yöntemlerinin yanı sıra, sosyal, görsel ve sanatsal pratik üzerinden günlük yaşamı, aradaki alanları, merkez-çevre ilişkilerini ve bunların mekansal yansımalarını yeniden okuyarak yapılacak değerlendirmeler ve tümüyle farklı gözlemlerden yapılacak yorumlar, içinden çıkılmaz gibi görünen, kentsel dönüşüm ve gelişim olgusuna yepyeni açılımlar sunabilecektir.

Kuşkusuz, kentin çok katmanlı bir palimpsest olduğunun farkındayız. Kentsel yazınların, mimari eserler ve diğer kültürel nesnelere aracılığıyla, üst üste yazılarak oluşturdukları bu fiziksel yapıtın içinde oluşan yaşam alanlarını bizlere sunan kentsel mekanın sosyolojik boyutu üzerinde ısrarla duran Lefebvre, kenti toplumları ve bireyleri ile birlikte okumayı önerir. Bu bağlamda, Foucault'nun tanımladığı "heterotopya", çok sayıda parçalanmış olası dünyanın "olanaksız bir alan"da beraber var oldukları yeni ve anlaşılması güç bir mekan anlayışıdır. Kent artık, egemen kesimlerin diğerlerini, ve ekonomik faaliyetleri kontrol ettiği bir mekansal kurgu değil, politik ve sosyo-ekonomik bir savaşım alanıdır. Karşıtlıkların gerilimleri ve hibrid oluşumlar artık aynı zaman ve aynı mekanda varolabilmektedir; göç, yerel, küresel, resmi, gayri-resmi, aynı mekanda birbirlerini etkileye-

rek varolmak durumundadır. Bu gerilla savaşımın kuralları ise bizler için henüz belirsizdir. Söz konusu kaotik ortam içerisinde, bu savaşımında olumsuz etkilenen kesimler daha çok geçmiş dönemin değer ve kurallarıyla bu yeni kentsel mekanda varılmaya çalışırlardır.

Daha önce çirkinlik, kirlilik, tehlike olarak algıladığımız pek çok nosyonu artık yanı başımızda bulabiliyoruz. Günümüzde, günlük yaşamımızda kentimizde karşılaştığımız ve varlığından sıkıntı duyduğumuz, yoğunluk, kirlilik, aşırı hız, kırsal gelenekler, bireycilik ve çıkarıcılık, düzensizlik, bakımsızlık, gösteriş, vandalizm, tutumsuzluk, sıradanlık, ucuzluk, banallik ve kitsch gibi pek çok unsur artık çağdaş kentsel mekanın vazgeçilmez birer parçasıdır (Şekil 2), ve onlarla birlikte yaşama zorunluluğumuz; aksi takdirde doğal seleksiyona tabi olarak toplumdan ve kentten izole olacağımız ise bir 'de facto' durumdur. Daha durağan ve homojen bir toplumsal yapının kamusal mekana ait ürünleri olan, meydanlar, parklar, çarşılar, kafeler, pastaneler, lokantalardan sonra, bugüne kadar "ötekileştirerek" baktığımız mekanlar olan; tanımsız, kimliksiz yama alanlar ve aradaki-mekanlar, limanlar, endüstriyel alanlar, imalathaneler, depolar, telekomünikasyon kuleleri, baz istasyonları, ilan panoları, gecekondu, kaçak-kentler, çoğunluğu araç trafiğine ayrılmış alanlar, park yerleri, yollar, yalıtılmış siteler, yeraltına itilmiş (underground) mekanlar olan; gay, travesti ve transseksüel barlar, caz barlar, türkü evleri, techno-klüpler, azınlık meyhaneleri, "ad-hoc" olarak nite-

lendirilebilecek derme-çatma yapılar (Şekil 3), geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan atık malzemeden üretilmiş çatki yapılar, geçici yapılar, "ötekileştirerek" baktığımız kişi ve kişiler olan; sivil toplum kuruluşları, gizli kuruluşlar, göçmenler, etnik gruplar, dini gruplar, dilenciler, ve bunların mekansal alışkanlıkları, bizlere, demokratikleşme sürecinde kentsel sahneye yeni çıkan kesimlere ait yeni mesajlar aktarıyorlar.

Yeni mekanda ortaya çıkan bu sosyo-kültürel semboller aracılığıyla, yeni toplumsal kodların analiz edilerek, çözümlenmesi gerekmektedir. Ancak, bu koşulla kentlere müdahale edilebilecek, kentsel çatışma ortamı yeni bir duruma/düzleme taşınabilecektir.

Görülüyor ki, yeni kenti eski mercekle altında anlamının mümkün olmadığı açıktır. O halde, kente bakılacak farklı pencereler bulmak gerekecektir.